

Spis treści

WSTĘP	15
WPROWADZENIE DO EKONOMII	19
ROZDZIAŁ 1. Co to jest ekonomia?	21
1.1. Co to znaczy ekonomia?	21
1.1.1. Czym zajmują się ekonomiści?	21
1.1.2. Cel i metoda ekonomistów	23
1.2. Statystyczny charakter praw ekonomicznych	28
1.3. Język teorii ekonomicznej	29
1.4. Mikroekonomia i makroekonomia	30
1.5. Ekonomia pozytywna a ekonomia normatywna	31
1.6. Osobliwości ekonomii	32
1.6.1. Rola doświadczenia	32
1.6.2. Zmienność warunków gospodarowania	34
1.6.3. Prognozy, które same się obalają, i podobne problemy	35
1.6.4. Ekonomia a interesy	36
1.6.5. Czy ekonomia jest nauką?	36
Krótko mówiąc... ..	37
Słowniczek ekonomisty	38
Zrób to sam!	39
STUDIUM PRZYPADKU: Co to jest ekonomia?	44
ROZDZIAŁ 2. Narzędzia ekonomisty	47
2.1. Zestawy danych ekonomicznych	47
2.1.1. Źródła danych	47
2.1.2. Dane statystyczne i wykresy	48
2.1.3. Średnie	51
2.1.4. Wartości absolutne i wartości względne	51
2.1.5. Wskaźniki (indeksy)	53
2.1.6. Wskaźniki jako średnie ważone	54
2.1.7. Nominalna i realna wartość kwoty pieniądza	56
2.2. Wartość a czas	58
2.2.1. Stopa procentowa	59

2.2.2. Wartość przyszła	60
2.2.3. Wartość zaktualizowana	61
2.3. Modelowanie związków zmiennych ekonomicznych	62
2.3.1. Związki zmiennych ekonomicznych	62
2.3.2. Modele ekonomiczne a dane statystyczne	66
Krótko mówiąc...	68
Słowniczek ekonomisty	69
Zrób to sam!	70

MIKROEKONOMIA .....

ROZDZIAŁ 3. Rynek	79
3.1. Co to jest rynek?	79
3.1.1. Popyt	79
3.1.2. Podaż	84
3.1.3. Cena równowagi	89
3.2. Efektywność rynku	91
3.3. Rynki wolne, rynki regulowane	94
3.3.1. Cena maksymalna	94
3.3.2. Cena minimalna	96
3.3.3. Podatek od sprzedaży	97
3.3.4. System nakazowo-rozdzielczy	99
3.4. Elastyczności	100
3.4.1. Prosta elastyczność cenowa popytu	100
3.4.2. Mieszana elastyczność cenowa popytu	105
3.4.3. Elastyczność dochodowa popytu	105
3.4.4. Elastyczność cenowa podaży	107
3.4.5. Zastosowania praktyczne	107
Krótko mówiąc...	109
Słowniczek ekonomisty	110
Zrób to sam!	111
STUDIUM PRZYPADKU: Od planu do rynku, czyli plan Balcerowicza i jego skutki	118

ROZDZIAŁ 4. Konsument	121
4.1. Możliwości konsumenta	121
4.1.1. Ograniczenie budżetowe	121
4.1.2. Przesunięcia i zmiany nachylenia linii ograniczenia budżetowego	122
4.1.3. Nietypowe linie ograniczenia budżetowego	124
4.2. Gusty konsumenta	125
4.2.1. Funkcja użyteczności	126
4.2.2. Mapa gustów konsumenta	127
4.3. Decyzje konsumenta	132

4.3.1. Optymalny koszyk dóbr (równowaga konsumenta)	132
4.3.2. Punkt równowagi konsumenta a zmiany dochodu	134
4.3.3. Punkt równowagi konsumenta a zmiany cen	136
4.3.4. Efekt substytucyjny i efekt dochodowy	137
4.4. Zastosowania teorii podejmowania decyzji konsumenta	139
4.4.1. Podatek pośredni czy bezpośredni?	139
4.4.2. Autostrada czy transport publiczny?	141
Krótko mówiąc...	142
Słowniczek ekonomisty	143
Zrób to sam!	143
ROZDZIAŁ 5. Producent	152
5.1. Formy przedsiębiorstw	152
5.1.1. Własność prywatna i własność kolektywna	152
5.1.2. Formy prawne i organizacyjne przedsiębiorstw	155
5.2. Cele działalności przedsiębiorstwa	159
5.2.1. Maksymalizacja zysku	159
5.2.2. Jak przedsiębiorstwo oblicza zysk?	160
5.3. Utargi	164
5.4. Koszty	166
5.4.1. Koszt całkowity, przeciętny, krańcowy	166
5.4.2. Technika produkcji a koszty	169
5.5. Przykład	173
5.6. Decyzje przedsiębiorstwa o podaży	175
5.7. Koszty przeciętne w krótkim i w długim okresie	176
Krótko mówiąc...	177
Słowniczek ekonomisty	179
Zrób to sam!	179
ROZDZIAŁ 6. Formy rynku	186
6.1. Dlaczego rynki różnią się od siebie?	186
6.2. Konkurencja doskonała	187
6.2.1. Przedsiębiorstwo: popyt, podaż, wielkość produkcji	188
6.2.2. Gałąź wolnokonkurencyjna: skutki szoku popytowego	192
6.3. Monopol	193
6.3.1. Popyt, podaż, wielkość produkcji	193
6.3.2. Monopol a gałąź wolnokonkurencyjna	197
6.4. Konkurencja monopolistyczna	200
6.4.1. Popyt, podaż, wielkość produkcji	201
6.4.2. Różnicowanie produktu	202
6.5. Oligopol	203
6.5.1. Porozumienia przedsiębiorstw	204
6.5.2. Sztywność cen	207

6.6. Rola wejść i wyjść	208
Krótko mówiąc...	210
Słowniczek ekonomisty	211
Zrób to sam!	212
ROZDZIAŁ 7. Praca, kapitał, ziemia	218
7.1. Popyt na zasoby	219
7.1.1. Popyt na zasoby w krótkim okresie	220
7.1.2. Popyt na zasoby w długim okresie	221
7.1.3. Rynkowy popyt na zasoby	223
7.1.4. Konkurencja niedoskonała a popyt na zasoby	224
7.1.5. Popyt firm na zasoby a maksymalizacja zysku	226
7.2. Rynek pracy	227
7.2.1. Decyzje o oferowaniu pracy	227
7.2.2. Równowaga na rynku pracy	229
7.3. Rynek kapitału	234
7.4. Rynek ziemi	236
7.4.1. Zmiany cen na rynku ziemi	237
7.4.2. Renta ekonomiczna	238
7.5. Dochody właścicieli zasobów	239
7.5.1. Wynagrodzenie pracy	240
7.5.2. Wynagrodzenie własności	242
Krótko mówiąc...	245
Słowniczek ekonomisty	247
Zrób to sam!	247
ROZDZIAŁ 8. Ryzyko	253
8.1. Stosunek ludzi do ryzyka	253
8.2. Łączenie ryzyka	257
8.3. Rynek kapitałowy	260
8.3.1. Łączenie ryzyka na rynku kapitałowym	260
8.3.2. Różnicowanie portfela inwestycyjnego	260
8.4. Rynek ubezpieczeń	263
8.4.1. Decyzja o ubezpieczeniu się	263
8.4.2. Łączenie ryzyka przez towarzystwa ubezpieczeniowe	265
8.4.3. Dzielenie ryzyka przez towarzystwa ubezpieczeniowe	267
8.4.4. Bariery rozwoju rynku ubezpieczeń	270
8.5. Rynek transakcji terminowych	271
Krótko mówiąc...	273
Słowniczek ekonomisty	275
Zrób to sam!	275

ROZDZIAŁ 9. Państwo	281
9.1. Efektywność a sprawiedliwość	281
9.2. Państwo dba o efektywność	282
9.2.1. Państwo chroni konkurencję	282
9.2.2. Państwo udostępnia dobra publiczne i zapobiega tragedii wspólnego pastwiska	286
9.2.3. Państwo kontroluje efekty zewnętrzne	289
9.2.4. Państwo usuwa kłopoty z informacją	293
9.3. Państwo dba o sprawiedliwość	296
9.3.1. Podatki	296
9.3.2. Zasiłki	304
9.3.3. Podział dochodów	307
9.4. Zawodność państwa	311
9.4.1. Paradoks głosowania	311
9.4.2. Wynik środkowego głosującego	312
9.4.3. Porozumienie głosujących	313
9.4.4. Skoncentrowane korzyści, rozproszone koszty	315
Krótko mówiąc...	314
Słowniczek ekonomisty	316
Zrób to sam!	316
Kolokwia z podstaw mikroekonomii	323
Kolokwium z podstaw mikroekonomii (1)	323
Kolokwium z podstaw mikroekonomii (2)	328
Egzaminy z podstaw mikroekonomii	332
Egzamin z podstaw mikroekonomii (1)	332
Egzamin z podstaw mikroekonomii (2)	337
MAKROEKONOMIA	343
ROZDZIAŁ 10. Mierzymy dochód narodowy	345
10.1. Produkt krajowy brutto w gospodarce zamkniętej	345
10.1.1. Produkt krajowy brutto sumą wydatków na dobra finalne	345
10.1.2. Produkt krajowy brutto sumą dochodów właścicieli czynników produkcji	348
10.1.3. Produkt krajowy brutto sumą wartości dodanej	349
10.1.4. Przyływy i odpływy	350
10.2. „Otwieramy” gospodarke	352
10.2.1. Eksport i import	352
10.2.2. Produkt narodowy brutto	355
10.2.3. Mierniki pochodne	356
10.3. Produkt krajowy brutto, produkt narodowy brutto i mierniki pochodne a poziom życia	357
Krótko mówiąc...	360

Słowniczek ekonomisty	362
Zrób to sam!	262
STUDIUM PRZYPADKU: No przecież każdy chciałby być zdrowy, mądry i bogaty!	367
ROZDZIAŁ 11. Wydatki a wielkość produkcji w gospodarce	369
11.1. Równowaga w zamkniętej gospodarce bez państwa	369
11.1.1. Struktura zagregowanych wydatków	372
11.1.2. Wielkość produkcji w stanie równowagi	378
11.1.3. Nierównowaga ekonomiczna	380
11.1.4. Mnożnik	383
11.1.5. Paradoks zapobiegliwości	384
11.2. Państwo	385
11.2.1. Popyt państwa. Wpływ podatków na konsumpcję	385
11.2.2. Wydatki państwa i podatki a wielkość produkcji	386
11.2.3. Budżet. Dług państwa	388
11.2.4. Polityka budżetowa państwa	390
11.3. Handel zagraniczny	393
11.3.1. Eksport i import	393
11.3.2. Eksport i import a wielkość produkcji	394
11.4. Luki: PKB, deflacyjna i inflacyjna	397
Krótko mówiąc...	398
Słowniczek ekonomisty	399
Zrób to sam!	400
ROZDZIAŁ 12. Rynek pieniądza	404
12.1. Co to jest pieniądz?	404
12.2. Korzyści z istnienia pieniądza	406
12.3. Banki	407
12.3.1. Banki komercyjne	407
12.3.2. Bank centralny	409
12.4. Ile pieniądza jest w gospodarce?	410
12.5. Kreacja pieniądza przez banki komercyjne	413
12.6. Kontrola podaży pieniądza przez bank centralny	415
12.7. Popyt na pieniądz	419
12.8. Równowaga na rynku pieniądza	422
Krótko mówiąc...	424
Słowniczek ekonomisty	426
Zrób to sam!	426
ROZDZIAŁ 13. Rynek pracy	431
13.1. Aktywność zawodowa i bezrobocie	431
13.1.1. Najważniejsze definicje	431
13.1.2. Najważniejsze liczby	433

13.1.3. Aktywność zawodowa w Polsce	434
13.1.4. Bezrobocie w Polsce	436
13.1.5. Ważne grupy bezrobotnych	439
13.2. Rodzaje bezrobocia	441
13.2.1. Bezrobocie dobrowolne i przymusowe	442
13.2.2. Bezrobocie frykcyjne, strukturalne, cykliczne	443
13.3. Szkody powodowane przez bezrobocie	445
13.3.1. Bezrobocie a efektywność	446
13.3.2. Bezrobocie a sprawiedliwość	446
13.4. Co może zrobić państwo?	447
13.4.1. Likwidacja bezrobocia przymusowego	447
13.4.2. Jak zmniejszyć bezrobocie naturalne?	450
Krótko mówiąc... ..	455
Słowniczek ekonomisty	457
Zrób to sam!	456
ROZDZIAŁ 14. Wahania wielkości produkcji w gospodarce zamkniętej	462
14.1. Poziom cen a wydatki w gospodarce	462
14.1.1. Linia zagregowanego popytu	462
14.1.2. Makroekonomiczne szoki popytowe	468
14.2. Poziom cen a podaż w gospodarce	470
14.2.1. Wznosząca się linia krótkookresowej zagregowanej podaży	470
14.2.2. Pionowa linia długookresowej zagregowanej podaży	472
14.2.3. Makroekonomiczne szoki podażowe	475
14.3. Równowaga makroekonomiczna i jej zakłócenia	476
14.3.1. Równowaga makroekonomiczna	476
14.3.2. Reakcje gospodarki na szoki popytowe i podażowe	479
Krótko mówiąc... ..	483
Słowniczek ekonomisty	484
Zrób to sam!	485
ROZDZIAŁ 15. Inflacja	492
15.1. Co to znaczy inflacja?	492
15.2. Przyczyny inflacji	493
15.2.1. Obieg pieniądza w gospodarce	493
15.2.2. Polityka pieniężna a inflacja	495
15.2.3. Polityka budżetowa a inflacja	495
15.3. Inflacja a wielkość produkcji i bezrobocia	498
15.3.1. Szoki popytowe	498
15.3.2. Szoki podażowe	503
15.4. Szkody powodowane przez inflację	505
15.4.1. Inflacja a efektywność	505
15.4.2. Inflacja a sprawiedliwość	507

15.5.	Jak sobie poradzić z inflacją?	508
15.5.1.	Instytucje	508
15.5.2.	Środki polityki gospodarczej	508
15.6.	Inflacja w Polsce w drugiej połowie XX w.	511
	Krótko mówiąc... ..	513
	Słowniczek ekonomisty	514
	Zrób to sam!	515
ROZDZIAŁ 16. Gospodarka otwarta		521
16.1.	Międzynarodowa współpraca gospodarcza	521
16.1.1.	Handel zagraniczny: świat i Polska	524
16.1.2.	Przepływy kapitału: świat i Polska	524
16.2.	Korzyści z handlu zagranicznego	524
16.3.	Polityka handlowa a wolny handel	526
16.3.1.	Cła	527
16.3.2.	Subwencja eksportowa	529
16.3.3.	Spory o wolny handel	530
16.4.	Kurs walutowy	533
16.4.1.	Rynek walutowy	534
16.4.2.	Rodzaje kursu walutowego	535
16.5.	Bilans płatniczy	540
16.6.	Polityka ekonomiczna w gospodarce otwartej	542
16.6.1.	Polityka ekonomiczna — stały kurs walutowy	544
16.6.2.	Polityka ekonomiczna — płynny kurs walutowy	545
	Krótko mówiąc... ..	547
	Słowniczek ekonomisty	549
	Zrób to sam!	549
ROZDZIAŁ 17. Wzrost gospodarczy		556
17.1.	Zjawisko wzrostu gospodarczego	556
17.2.	Granice wzrostu gospodarczego	561
17.2.1.	Malthus i „granice wzrostu”	561
17.2.2.	Dlaczego Malthus nie miał racji?	562
17.3.	Przyczyny wzrostu	564
17.3.1.	Wzrost nakładów w pracy	565
17.3.2.	Wzrost produktywności pracy	565
17.4.	Wahania tempa wzrostu	568
17.5.	Państwo a wzrost	574
17.5.1.	Co może zrobić państwo, aby przyspieszyć wzrost gospodarczy?	574
17.5.2.	Państwo kontroluje wielkość zagregowanego popytu	575
17.5.3.	Państwo kontroluje wielkość zagregowanej podaży	576
	Krótko mówiąc... ..	580
	Słowniczek ekonomisty	582
	Zrób to sam!	582

Kolokwia z podstaw makroekonomii	589
Kolokwium z podstaw makroekonomii (1)	589
Kolokwium z podstaw makroekonomii (2)	594
Egzaminy z podstaw makroekonomii	598
Egzamin z podstaw makroekonomii (1)	598
Egzamin z podstaw makroekonomii (2)	603
Odpowiedzi do wybranych zadań	608
Aneks	671
Indeks	677
Spis ramek	
Ramka 1.1. Krzywa możliwości produkcyjnych (KMP)	22
Ramka 2.1. Główny Urząd Statystyczny i wskaźniki cen	55
Ramka 2.2. Zależność liniowa	64
Ramka 3.1. Nietypowe zachowania nabywców i sprzedawców	88
Ramka 3.2. Jak ustalić przebieg linii popytu?	91
Ramka 3.3. Adam Smith	93
Ramka 3.4. Metoda punktu środkowego	101
Ramka 3.5. Cena a wielkość utargu	103
Ramka 4.1. Linia ograniczenia budżetowego — inny punkt widzenia	123
Ramka 4.2. Malejąca użyteczność krańcowa	130
Ramka 5.1. Prywatyzacja w Polsce po 1990 r.	154
Ramka 5.2. Zakładamy przedsiębiorstwo!	157
Ramka 5.3. Problem pana i sługi	159
Ramka 5.4. Czy producenci rzeczywiście wybierają najtańsze metody produkcji, czyli nieefektywność X	167
Ramka 5.5. Wielkość przeciętna a wielkość krańcowa	169
Ramka 6.1. Marka zobowiązuje!	203
Ramka 6.2. Matriksowy turniej	205
Ramka 6.3. Nie zabijaj, nie kradnij, nie oszukuj, czyli dlaczego opłaca się być altruistą	206
Ramka 7.1. Popyt na zasoby, które są trwałe	222
Ramka 7.2. Jak powstaje kapitał ludzki?	229
Ramka 7.3. Instytucje rynku pracy	232
Ramka 7.4. Dlaczego Tomasz Adamek zarabia aż tyle?	238
Ramka 7.5. Dyskryminacja	243
Ramka 8.1. Współczynnik beta (β)	262
Ramka 8.2. Rynek ubezpieczeń w Polsce	268
Ramka 8.3. Jak dzielić ryzyko?	269
Ramka 8.4. Asekuracja na rynku transakcji terminowych	273
Ramka 9.1. Co to znaczy „państwo”?	282
Ramka 9.2. Ochrona konkurencji w Polsce	285
Ramka 9.3. Analiza kosztów i korzyści	292

Ramka 9.4. Ochrona konsumenta w Polsce	294
Ramka 9.5. PIT, CIT, VAT i akcyza	298
Ramka 9.6. Reforma systemu ubezpieczeń emerytalnych w Polsce	300
Ramka 9.7. Paradoks głosowania: to coś więcej niż łamigłówka!	312
Ramka 10.1. Inwestycje a wielkość „narodowej fabryki”	347
Ramka 10.2. Szara strefa	359
Ramka 11.1. Keynes i Kalecki	370
Ramka 11.2. Teoria przewidującego konsumenta	375
Ramka 11.3. Mnożnik zrównoważonego budżetu	387
Ramka 11.4. KSK, KSK', KSK" — jak się w tym wszystkim połąpać?	396
Ramka 12.1. Cud przemiany S w I !	408
Ramka 12.2. Jeśli w kraju krążą dwa rodzaje pieniądza, to nazywa się to systemem waluty równoległej	411
Ramka 12.3. Plastikowy pieniądz Citibanku	412
Ramka 12.4. Polityka pieniężna Narodowego Banku Polskiego (NBP)	416
Ramka 13.1. „Lepkie” płace!	449
Ramka 13.2. Histereza, czyli efekt zapadki	449
Ramka 14.1. Model IS–LM i zarządzanie popytem	464
Ramka 14.2. Poziom cen a popyt na pieniądz i podaż pieniądza	467
Ramka 14.3. „Giętkie” ceny, prawo Saya, klasyczny podział i neutralność pieniądza	473
Ramka 14.4. Model popytowy a model klasyczny	478
Ramka 15.1. Monetarizm	496
Ramka 15.2. Krzywa Phillipsa a oczekiwania inflacyjne	502
Ramka 15.3. Rodzaje inflacji	504
Ramka 15.4. Hiperinflacja	506
Ramka 16.1. Integracja gospodarcza	521
Ramka 16.2. Globalizacja	523
Ramka 16.3. Krótka historia ceł	527
Ramka 16.4. Ewolucja kursu złotego po 1989 r.	537
Ramka 16.5. Ucieczka kapitału	543
Ramka 17.1. Czy można wierzyć danym o tempie wzrostu w krajach realnego socjalizmu? ..	559
Ramka 17.2. Czy wzrost jest rzeczywiście potrzebny?	562
Ramka 17.3. Hipoteza konwergencji i efekt doganiania	563
Ramka 17.4. Model mnożnika-akceleratora	571
Ramka 17.5. Wahania wzrostu gospodarczego w Polsce po II wojnie światowej	573
Ramka 17.6. Ekonomia podażowa	577